

چگونه با استفاده از نرم افزارهای آموزشی بهبود یادگیری دانش آموزان در درس عربی دوره متوسطه را تجربه کردم؟

هایده عظیم اوغلی

دبیر عربی دبیرستان دخترانه نبی اکرم (ص) تهران

یک تجربه آموزشی

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ. سورة يوسف / آیه ۲
این قرآن مجید را به زبان عربی (فصحیح) فرستادیم تا شاید
شما درک کنید. (بیندیشید.)

اشاره

مقاله پیش رو، تجربه موفق یک معلم خلاق درس عربی است
که به قلم خود او نوشته شده تا در اختیار شما همکاران عزیز
قرار گیرد. مجله در همین جا آمادگی خود را جهت درج ایده ها
و روش های انگیزه بخشی و مؤثر در آموزش درس عربی و
هم چنین طرح نقدها و تحلیل های مرتبط با کتاب های درسی
عربی اعلام می دارد.

مقدمه

زبان عربی زبان کتاب جاودان الهی و میراث پربهای اسلامی،
وجه مشترک همه مسلمانان جهان است. هم چنین جمعیت
انبوهی از خاورمیانه تا شمال آفریقا و مرزهای جنوب شرق آسیا
با این زبان گفت و گو می کنند و گسترش وسائل ارتباط جمعی
هم چون شبکه های ماهواره ای، اینترنت و مطبوعات متعدد،
روز به روز بر گستره زبان عربی می افزاید و اهمیت فراگیری و
استفاده از این زبان را صدچندان می کند. این ضرورت برای
فارسی زبانان که از یک طرف، دلدادگان معارف دینی و نیازمند
به استفاده از منابع اصیل آن هستند و از طرف دیگر زبان آنان
با زبان عربی آمیختگی فراوان دارد و ادبیات مشترک، این
خاستگاه را تقویت می کند، از درجه بالاتری برخوردار است،
ضمناً ارتباط و پیوند همه جانبه با محیط های عربی، به ویژه
کشورهای مجاور، موجب می شود که زمینه فراگیری و آموزش

زبان عربی در کشور ما، بیش از پیش رونق یابد.
من به عنوان یک دبیر، پس از سال ها تجربه در تدریس زبان
عربی دوره متوسطه، متوجه شدم که تعدادی از دانش آموزان،
پیشرفت مناسبی در یادگیری زبان عربی ندارند در حالی که زبان
عربی زبان دین ماست و باید بیش تر مورد توجه نظام آموزشی
قرار بگیرد و از روش هایی که می توانند دانش آموزان را در
فراگیری این درس بهتر یاری کنند، پشتیبانی کند. من تلاش
کردم تا با استفاده از روشی مناسب به پیشرفت دانش آموزان در
یادگیری درس عربی کمک کنم.

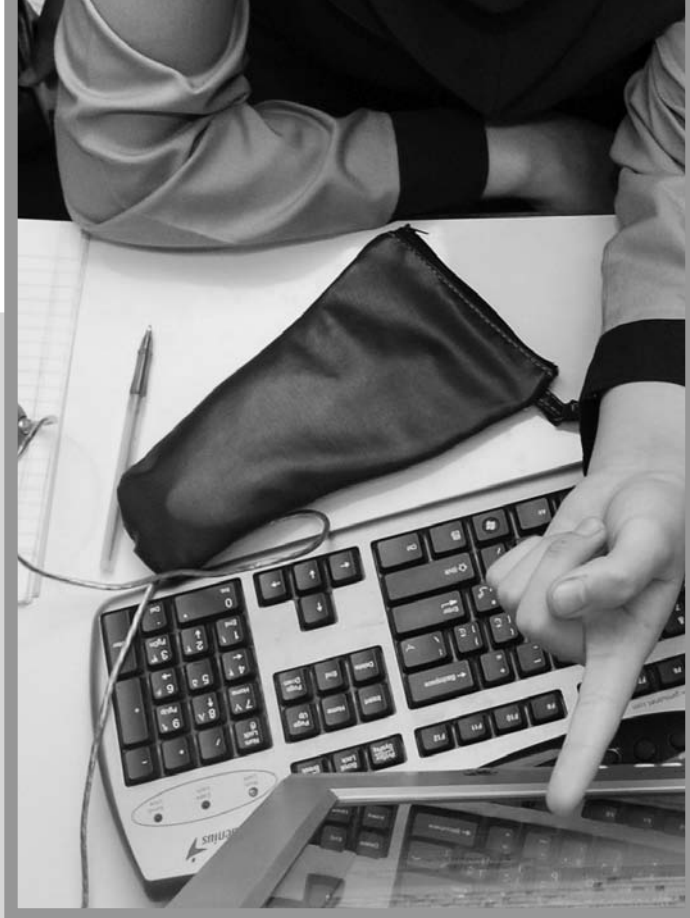
هدف و ضرورت انتخاب روش

طبق «اصل توازن و تعادل» برنامه درسی ملی: «برنامه های
درسی و تربیتی باید به رعایت تعادل و پرهیز از افراط و
تفریط، در بهره گیری از روش ها و ابزارهای مختلف و متفاوت
در طراحی، تولید، اجرا و ارزش یابی برنامه ها پای بند باشد.»
و هم چنین براساس «اصل مشارکت و تعامل» همین برنامه:
«فرایند برنامه ریزی درسی و تربیتی باید زمینه مشارکت مؤثر
خانواده، معلمان، مربیان و نهادهای فرهنگی، علمی، تربیتی،
اقتصادی، سیاسی و اجتماعی، به ویژه دانشگاه ها، حوزه های
علمیه و رسانه ها را در طراحی، تولید، اجرا و ارزش یابی برنامه ها
فراهم نماید». با استفاده از نرم افزارهای آموزشی و درگیر شدن
دانش آموزان، خانواده هایشان و معلمان و بخشی از امکانات
بیرون از محیط های آموزشی، گام مؤثری در اجرای اصول ذکر
شده برنامه درسی ملی نیز برداشته می شود.

در راستای برنامه ملی درسی و برای ایجاد انگیزه و
شکوفایی استعداد دانش آموزان و بررسی چالش ها و رفع
مشکلات آموزشی در صدد برآمدن برای حل مشکلات یادگیری
درس عربی از راهکارهایی که به نظر مؤثر می آمد استفاده کنم
و با ایجاد انگیزه در بین دانش آموزان از کاهش علاقه و افت
تحصیلی آنان جلوگیری نمایم. به عقیده من اگر میل و رغبت
در بین دانش آموزان افزایش یابد از اتلاف هزینه های آموزشی و
اضراب دانش آموزان جلوگیری می شود.

شرح وضع موجود و تشخیص مسئله

من دبیر درس عربی دبیرستان دخترانه دولتی حضرت
نبی اکرم (ص)، که در حاشیه منطقه ۵ واقع شده است،
هستم. مشکلی که قبلاً در تدریس این درس داشتم انگیزه
نداشتن دانش آموزان برای یادگیری درس عربی بود. ابتدا علل
بی علاقه ای به درس عربی را جست و جو کردم و در پرسش از
دانش آموزان، متوجه شدم که ۸۵٪ آن ها چون فقط قواعد را

تجربی ۱۳/۷۳، درصد قبولی ۷۶٪، معدل دوم انسانی ۱۲/۷۱، درصد قبولی ۸۵٪

انتخاب راه حل جدید

در سال جاری تصمیم گرفتم راهکارهای جدیدی را به کار ببرم تا این مسئله حل شود. در سال‌های قبل و همچنین ترم اول در برنامه درسی کمتر از فعالیت‌های الکترونیکی استفاده کرده بودم و از بعضی معلمین می‌شنیدم که در درس عربی لزومی به کارهای الکترونیکی نیست. برای همین بیشتر از کتب درسی و کمک آموزشی استفاده می‌کردم اما در شیوه جدید سیدی آموزشی از درس عربی با استفاده از محتوای الکترونیکی با نرم‌افزارهای builder ، photoshop ، switch تهیه نمودم و از دانش‌آموزان خواستم که قواعد یا ترجمه درس عربی را از محتوای الکترونیکی تهیه نمایند و به همین منظور ۴ نمره کار عملی قرار دادم که بهترین کار نمره کامل می‌گرفت تا دانش‌آموزان تشویق شوند بیشتر از کارهای عملی استفاده کنند و همچنین از قسمت سایت مدرسه در نیمه دوم بیشتر استفاده کردم. همچنین فیلمی در مورد «مدرسه خانه من» در مورد دانش‌آموزان و کلاس درس با استفاده از نرم‌افزار «primire pro» تهیه نمودم و دانش‌آموزان از دیدن تصاویر خود در کلیپ بسیار خوشحال شدند. همچنین اظهار رضایت می‌کردند که این کارهای الکترونیکی مربوط به درس رایانه نیست و معلمینی هم که رشته آن‌ها رایانه نیست می‌توانند کارهای الکترونیکی انجام دهند و نمونه کارهای سیدی درسی و کلیپ‌های آموزشی را به سازمان آموزش و پرورش شهر تهران ارسال نمودم. همچنین از دانش‌آموزانی که استفاده از نرم‌افزارها را به‌طور کامل نمی‌دانستند خواستم مواردی را که می‌دانند، مانند پاورپوینت و مدیا پلیر و... تهیه کنند. همچنین کارهای مربوط به خودم و دانش‌آموزان در سایت مدرسه نمایش داده می‌شد. ارائه مطالب از طریق نرم‌افزارهای آموزشی برای دانش‌آموزان بسیار جذاب و قابل توجه بود و در ایجاد انگیزه و ارتباط با مطالب درسی در آن‌ها مؤثر بود و اظهار رضایت می‌کردند.

جمع‌آوری اطلاعات (شواهد ۲)

برنامه درسی ملی تأکید می‌کند که با استفاده از فناوری آموزشی، که شامل سخت‌افزارها و نرم‌افزارهایی است که از آموزش و یادگیری مؤثر پشتیبانی می‌نماید، می‌توان یادگیری در دانش‌آموزان را به شکل محسوس و مؤثری افزایش داد.

زبان عربی زبان کتاب جاودان الهی و میراث پربهای اسلامی وجه مشترک همه مسلمانان جهان است. همچنین جمعیت انبوهی از خاورمیانه تا شمال آفریقا و مرزهای جنوب شرق آسیا با این زبان گفت‌وگو می‌کنند

حفظ می‌کنند اگر سؤال مفهومی باشد نمی‌توانند پاسخ دهند و همین برای آن‌ها مشکل ساز بود. حدود ۱۵٪ بقیه دانش‌آموزان هم علت مشکل درسی را زیاد بودن حجم مطالب کتاب درسی می‌دانستند و چون وقت درس عربی ثابت بود و تغییر نمی‌کرد، در این خصوص اقدامی امکان‌پذیر نبود.

جمع‌آوری اطلاعات (شواهد ۱)

مطالعه مقاله سنجش‌گرایی به درس عربی از آموزش و پرورش استان خراسان ۱ مرا به فکر انداخت که این مسئله فقط به دانش‌آموزان من محدود نیست. این مقاله اذعان می‌کرد: «آمار نشان می‌دهد که درصد قبولی دانش‌آموزان شهرهای مختلف استان خراسان در درس عربی بسیار پایین است»، که خود نشان‌دهنده کاهش گرایش به این درس است. همچنین در مقاله دیگری ۲ آمده بود: «متأسفانه امروز نیز مسئله آمیختگی زبان فارسی به مفردات بی‌شمار عربی باعث گردیده تا عده‌ای تصور کنند که اعراب زبان خود را به ایرانیان تحمیل کرده‌اند که لازم است دبیران عربی برای دانش‌آموزان نادرستی آن را بشکافند و وظیفه دبیران عربی است که برای علاقه‌مندی دانش‌آموزان ویژگی‌های یک زبان زنده و پویا را بازگو نمایند تا در گذر تاریخ و حوادث پایدار بماند.»

به هر حال برای حل این مسئله، روش‌هایی را که از دیگر همکارانم شنیده بودم به کار می‌بستم، از جمله استفاده از کتب آموزشی و آزمون‌های متعدد و در هر ماه یک امتحان گرفتن اما به نتیجه مطلوبی که در نظرم بود نمی‌رسیدم. میانگین و درصد قبولی در امتحان ترم اول به قرار ذیل بود:

معدل دوم ریاضی ۱۶ و درصد قبولی ۹۸٪، معدل دوم

سؤالات مبهم؟!...

رحمان فلاحی مقدم
دبیر ادبیات عرب شهرستان‌های کهگیلویه و بویراحمد

اشاره

مقاله پیش‌رو، نقدی بر دو سؤال درس عربی عمومی کنکور سال ۱۳۸۹ است که توسط یکی از دبیران باتجربه و نکته‌سنگ به دفتر مجله ارسال شده است. نقد نامبرده بعد از تأیید گروه عربی دفتر تألیف کتب درسی منتشر می‌گردد.*

چکیده

نویسنده این مقاله بر آن است که با تطبیق دو سؤال کنکور و تناقضی که در آن‌ها وجود دارد، یک نکته قواعدی (مفعول مطلق نیایی) از عربی سال سوم را مورد بررسی قرار دهد و با ارائه شواهد از کتب معتبر نحوی، پیچیدگی و ابهام این نکته را یادآوری نماید و ضمن اشاره به دوگانگی و عدم تطابق بعضی از سؤالات کنکور با سرفصل‌های کتب درسی، با پیشنهادی در خور، این تناقضات را به طراحان سؤالات کنکور و مؤلفین کتب درسی متذکر شود.

◆ **کلیدواژه‌ها:** نقد کتب عربی، تناقض سؤالات کنکور، دوگانگی کنکور و کتب درسی، مفعول مطلق نیایی.

مقدمه

با توجه به این که در مقدمه همه کتب درسی عربی توصیه اکید شده است که دبیران فقط به موارد و قواعدی بسنده کنند که در کتاب آمده است و از پرداختن به موارد حاشیه‌ای و خارج از محدوده کتاب بپرهیزند و از طرفی سازمان سنجش، دانش‌آموزان را از رفتن به کلاس‌های کنکور یا استفاده از کتب کمک‌درسی مؤسسات آموزشی منع می‌کند و کتاب‌های درسی را مکفی و جامع می‌داند؛ ولی با نگاهی به سؤالات کنکور متوجه تناقض هستیم که این توصیه‌ها را زیر سؤال می‌برد، گویی کسانی که طراحان سؤالات کنکور هستند خودشان به این موارد توجه نمی‌کنند یا قصدشان این است که دبیر و دانش‌آموز را وادار کنند تا علاوه بر قواعد کتاب سراغ جزئیات و حواشی غیرضروری هم بروند که این امر کاملاً منافی آیین‌نامه دفتر

گردآوری اطلاعات: در پایان سال تحصیلی و مقایسه میانگین و درصد قبولی ترم اول با ترم دوم، به افزایش نسبی نمرات ترم دوم دانش‌آموزان کلاس‌هایی که با آن‌ها تدریس داشتیم پی بردم که درصد قبولی به صد درصد رسیده بود. میانگین و درصد نمرات به شرح ذیل است:
معدل دوم ریاضی ۱۶/۱۴ (درصد قبولی ۱۰۰٪)؛ معدل دوم تجربی ۱۵/۱۳ (درصد قبولی ۱۰۰٪)؛ معدل دوم انسانی ۱۳/۲۹ (درصد قبولی ۱۰۰٪)

ارزش‌یابی و نتیجه‌گیری

در ابتدای سال تحصیلی که هنوز روش استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی برای بهبود کیفیت یادگیری دانش‌آموزان را به کار نبرده بودم، دانش‌آموزان انگیزه مناسب نداشتند و تلاشی برای یادگیری درس عربی از خود نشان نمی‌دادند ولی به تدریج که با نمونه‌هایی از کارهای ارائه‌شده از نرم‌افزارهای آموزشی آشنا شدند، با پذیرش انجام موارد مشابهی برای ارائه مطالب درس عربی، شور و نشاطی در کلاس به وجود آمد و هر یک از دانش‌آموزان با توجه به امکاناتی که در اختیار داشتند به ساختن و ارائه مطالب درسی از طریق نرم‌افزارهای آموزشی مانند پاورپوینت و... پرداختند. به این ترتیب هم خودشان با مطالب درسی بیشتر درگیر و مأنوس شدند و هم با کارهای ارائه شده هم‌کلاسی‌هایشان آشنا شدند و تعامل و مشارکت بیشتر و بهتری با مطالب درس عربی پیدا کردند. همچنین با نرم‌افزارهایی که تکنولوژی صدا و تصویرهای انیمیشنی را در کتاب‌های درسی به تحرک درمی‌آورد و روح تازه‌ای را به کلاس‌های درس می‌بخشد آشنا شدند. نرم‌افزارهای کامپیوتری وقتی جالب و بدیع طراحی شوند می‌توانند به صورت آموزشی کارآمد و برانگیزنده باشند.

در نتیجه دانش‌آموزانی که برای خواندن و یادگیری درس عربی هیچ انگیزه و تلاشی نداشتند و نمراتشان در حد مطلوبی نبود برای فهم مطالب آن و برای ارائه بهتر آن در کلاس به تعامل و همکاری پرداختند و به تبع آن در ارزش‌یابی‌ها هم بهتر و بیش‌تر درخشیدند.

پی‌نوشت

۱. وبگاه آموزش و پرورش استان خراسان، سنجش گرایش دانش‌آموزان به درس عربی.
۲. خبرنامه گروه آموزشی عربی متوسطه استان گلستان.